

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В ІНДІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

FEATURES OF TRAINING OF EDUCATION MANAGERS IN INDIA: A HISTORICAL PERSPECTIVE

УДК 378.14+37.015.06

Назаренко О.О.,

аспірант кафедри педагогіки та менеджменту освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

У статті здійснено теоретичний аналіз зарубіжних та вітчизняних літературних джерел з проблем підготовки менеджерів менеджменту. Встановлено, що перші школи менеджменту були створені наприкінці 50-х років ХХ століття та функціонують на ринку освіти і донині. Досліджено нормативний та варіативний складники програми підготовки менеджерів в Індії.

Ключові слова: менеджери освіти, підготовка, школа менеджменту, галузь, програма.

В статье осуществлен теоретический анализ зарубежных и отечественных литературных источников в области подготовки менеджеров образования в Индии. Установлено, что первые школы менеджмента были созданы в конце 50-х годов

XX века и функционируют на рынке образования и сегодня. Исследованы нормативная и вариативная составляющие программы подготовки менеджеров в Индии.

Ключевые слова: менеджеры образования, подготовка, школа менеджмента, отрасль, программа.

The theoretical analysis of foreign and domestic literary sources on the problems of training of education managers in India is carried out. Found that the first schools of management were created in the late 50's of the twentieth century and exist now. The normative and variational components of managerial training programs in India are investigated.

Key words: education managers, training, management school, branch, program.

Постановка проблеми. Шлях європейської та світової інтеграції, обраний Україною, зумовлює необхідність інтенсивних змін у політичному, економічному й соціальному житті. Саме тому в останнє десятиліття модернізація освітньої галузі спрямовується на досягнення сучасних світових стандартів, на державному рівні усвідомлюється нагальна потреба оновлення національної системи освіти шляхом запровадження вітчизняних та зарубіжних здобутків у педагогічній теорії та практиці [2, с. 109–113].

Основні положення законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття») передбачають вивчення, узагальнення та впровадження позитивного світового досвіду у процес підготовки фахівців, що сприятиме інтеграції нашої держави в загальноєвропейський освітній простір згідно з вимогами Болонської декларації, переходу від традиційних до інноваційних моделей професійного та особистісного становлення фахівців [1, с. 12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українськими й зарубіжними вченими накопичено значний досвід використання досягнень зарубіжної професійної педагогіки (І. Бакрадзе, І. Біріч, А. Болотова, А. Галатан, О. Глузман, Г. Дмитренко, В. Зверева, Г. Єльнікова, Л. Калініна, З. Кіль, Л. Клокар, О. Музиченко, М. Нофаль, Б. Омельченко, Г. Рогова, Р. Роман, К. Рубель, А. Судьїн, А. Турчин, В. Хорольський, О. Шиян та ін.).

Сферою цих досліджень охоплені й провідні напрями сучасної реформи вищої освіти в Індії (Дж. Аггарвал (J. Aggarwal), Дж. Айран (J. Airan), М. Бідай (M. Bhiday), А. Бозе (A. Bose), С. Донгеркері (S. Dongenkery), Н. Кеніг, К. Кхараде, Дж. Моханті

(J. Mohanty), Б. Наїр, Р. Нуреев, А. Нусербаум, С. Омпракаш (S. Omprakash), М. Пінто (M. Pinto), М. Раза (M. Raza), А. Разер (A. Rather), І. Сінгх (Y. Singh), К. Рубель, С. Руела (S. Ruhela) та інші) [2, с. 109–113].

Зважаючи на те, що сучасна система освіти Індії є синтезом європейської та національної, чим викликає особливий науковий інтерес, важливо дослідити її сутність, визначити її складники, шляхи вдосконалення у сучасному освітньому просторі.

Дослідження проблем, пов'язаних зі становленням системи підготовки менеджерів освіти в Індії, дає можливість виявити цінний досвід, основні тенденції та перспективи розвитку на сучасному етапі.

Мета статті – здійснити аналіз проблеми підготовки менеджерів освіти в Індії у сучасній зарубіжній та вітчизняній літературі.

Виклад основного матеріалу. Натепер сектор менеджменту освіти перебуває під наглядом більшої кількості зацікавлених сторін, ніж у будь-який час своєї історії [11]. Щоправда, освіта в галузі менеджменту вже вступила в фазу глибокого переходу, зумовленого глобалізацією, демографічною обізнаністю про технології (Global Foundation for Management Education, 2008) [10]. Жодна інша академічна дисципліна не досягла цього менш ніж за 150 років існування. У всьому світі школи менеджменту символізують професіоналізм, гнучкість у навчанні, інновації у навчальному плані та педагогіці.

Розвиток менеджменту освіти в Індії формально почався у 1953 році в Індійському інституті соціального забезпечення та управління бізнесом (IISWBM) – першої школи менеджменту, створеної урядом Західної Бенгалії та Університетом

Калькутті. Проте кілька інститутів, такі як Інститут соціальних наук Тетта (1936) та Національна лабораторія Ксав'є (1958), були створені з метою сприяння досягненню передового досвіду в галузі менеджменту.

Уряд Індії відкривав школи менеджменту як центри провідного досвіду в управлінні освітою і протягом 1960-х років. Так, перша школа менеджменту була заснована у Калькутті 1961 року, наступна на рік пізніше у Ахмадабаді (1962). Школи менеджменту продовжували відкриватись у 1973 році (Бангалор), 1984 (Лакхнау) та 1997–98 (Хожикоді та Індоре). Протягом багатьох років школи менеджменту розвивалися та ставали провідним еталоном для інших установ з точки зору якості підготовки слухачів курсів, оптимальності навчального плану та місця розташування. Оскільки існував величезний попит на менеджерів, багато університетів розпочали впроваджувати програми з підготовки менеджерів освіти. Серед таких закладів освіти були: Кочинський університет науки і техніки (1964), Університет Османія (1964), Університет Аллахабада (1965), Університет Пенджаба (1968), Університет банарських індусів (1968), Університет Пуна (1971), Університет Курукшетра (1976 р.) та ін.

До 1980 р. уже кілька державних університетів по всій країні почали також пропонувати програми підготовки менеджерів освіти. Спочатку підготовка менеджерів належала приватним закладам освіти. Однак усе більше університетів поступово переходили на підготовку менеджерів освіти, що належала державним установам. Регулювання освіти в галузі менеджменту розпочалося у 1987 році, коли була утворена Рада з питань технічної освіти [9, с. 257–264]. Вона допомагала регулювати роботу школи менеджменту з точки зору управління, підзвітності, прозорості вступу та адміністрування, програм підготовки, інфраструктури, кількості студентів, навчальних програм, бібліотек, лабораторій, надання допомоги для організації семінарів, конференцій, програм розвитку школи, мобільний інтерфейс між школами та ін. Слід зазначити, що програма підготовки менеджерів освіти в основному робила акцент на економіч-

ному складнику менеджменту та бізнес-аналітиці. Однак з часом вищезазначені школи починають впроваджувати психолого-педагогічний складники підготовки менеджерів освіти. Це дає змогу розширювати власне академічну програму підготовки, тобто підготовку магістрів та докторів філософії в цій галузі. Нижче ми пропонуємо нормативний та варіативний складники підготовки менеджерів освіти в деяких закладах освіти Індії.

Натепер в Індії функціонують 13 шкіл менеджменту, що готують професіоналів понад шість десятиліть [12]. Однак ринок праці диктує свої умови і це позначається на скороченні шкіл на 30% до 2020 р. Однією з причин є те, що випускники, як правило, не схильні вступати в педагогічну професію через зменшення рівня соціальної забезпеченості та оплати праці порівняно з галузевими пропозиціями. Провідні вчені Індії [6; 7, с. 110–119] відзначають, що протягом останніх чотирьох десятиліть, коли йдеться про розвиток шкіл, не було здійснено жодних значних зусиль з боку уряду чи інших установ. Декілька приватних інститутів запускають короткострокові програми розвитку шкіл для чинних викладачів. Однак менше програм підготовки молодих фахівців для кар'єри в навчанні та дослідженні [10]. На жаль, в Індії немає достатньої кількості докторських дослідницьких програм в управлінні.

У 2017 році була створена робоча група з питань менеджменту національної комісії з оцінки рівня якості знань, яка висловила думку про залучення промисловості в просуванні дослідницьких програм у школах менеджменту. Справді, промисловість може надавати фінансову підтримку для розвитку науково-дослідних програм, надавати стипендії кандидатам у докторанти та створити робочі групи для спільних дослідницьких проєктів.

Незважаючи на феноменальне розширення менеджменту освіти в усьому світі, протягом останніх декількох десятиліть школи менеджменту мають зосередити увагу на восьми невирішених потребах програми з підготовки менеджерів, яку підтримують Datar, Garvin і Cullen [5, с. 239–245], з тим, щоб залишатись актуальною галуззю в майбутньому:

Таблиця 1

Нормативний та варіативний складники підготовки менеджерів освіти в Індії

Заклад освіти (школа менеджменту)	Нормативний модуль	Варіативний модуль
Індійський інститут менеджменту (Бангалор)	1. «Основні дисципліни базового профілю навчання» 2. «Управління технологіями»	«Бізнес-аналітика»
Індійський інститут менеджменту (Калькутта)	«Інновації у сфері менеджменту освіти»	4 модулі на вибір: «Управління інноваціями та інтелектуальною власністю», «Принципи управління», «Прикладна статистика», «Управління операціями»
Індійський інститут менеджменту (Кашипур, Уттаракханд)	1. «Провідні освітні зміни» 2. «Вступ до дослідження в галузі освіти»	«Організаційна поведінка та людські ресурси», «Кількісні методи і операції»

– Глобальна перспектива: виявлення, аналіз та практика дій, які найкраще управляють, коли стикаються з економічними, інституційними та культурними відмінностями між країнами.

– Розвиток лідерських навичок: розуміння відповідальності керівництва, розробка альтернативних підходів до надихання, впливу та керування іншими; вивчення таких навичок, як проведення огляду результатів та надання критичних відгуків; визначення впливу своїх дій та поведінки на інших.

– Знання інтеграційних навичок: думка про проблеми з різноманітними, зміщеними кутами до кадрових проблем у цілому; навчання приймати рішення на основі множинних, часто суперечливих, функціональних перспектив.

– Визнання організаційних реалій та ефективне впровадження: вплив на інших та досягнення речей у контексті прихованої поведінки.

– Креативна та новаторська дія: проблеми пошуку та оформлення, синтез великої кількості неоднозначних даних, залучення до генеративного та бічного мислення, постійне експериментування і навчання.

– Критично мислити і чітко спілкуватися: розроблення та формулювання логічних, узгоджених та переконливих аргументів; схематичне підтвердження і відмінність фактів від думки.

– Розуміння ролі, відповідальності та цілей бізнесу: збалансування фінансових та нефінансових цілей.

– Розуміння меж моделей та ринків: вивчення джерел помилок, які призводять до недосконалого прийняття рішень та організаційних гарантій, що зменшують їх виникнення; розуміння напруженості між регуляторною діяльністю, спрямованою на запобігання соціальній шкоді та стимулювання на ринку.

Сфера діяльності в сучасній школі менеджменту дуже різноманітна і постійно змінюється на ринку праці [8]. Але це можливе лише тоді, коли школи вільно керуватимуть своєю діяльністю. Значний ступінь академічної та ділової автономії є необхідною умовою для розвитку вищих навчальних закладів в управлінні [8]. Результати автономії безпосередньо залежать від переважно ринкового характеру діяльності шкіл та його залежності від зовнішніх та внутрішніх ресурсів. Автономія також необхідна для підтримки гнучкого характеру діяльності шкіл.

Школи менеджменту мають виступати як мости між академічними та реальними діловими світами [3]. Стаючи центром знань замість резервуарів, школи менеджменту можуть краще сприяти просуванню теорії та практики управління [4]. Низка світових шкіл, таких як: Гарвардська школа менеджменту, Йельська школа менеджменту, Індійський інститут менеджменту (IIMS) та ін., почали серію змін, спрямованих на те, щоб

курси в межах підготовки менеджерів освіти залишалися заснованими на нових реаліях бізнесу та суспільства. Велика кількість шкіл звернули увагу на необхідність змін для того, щоб вони не втрачали студентів. Практична орієнтація в управлінській освіті справді стала нормою. Звичайні вправи з переробки навчальних програм у школах тепер використовуються як можливості для вирішення недоліків у навичках, поглядах, галузевих знаннях тощо, необхідних для успіху в сучасних організаціях. Проте залучення зацікавлених сторін до переробки навчальних програм дуже низька.

Висновки. Таким чином, школи менеджменту Індії потребують похваллення управлінської освіти, щоб задовольнити очікування всіх ключових зацікавлених сторін, таких як студенти, суспільство, промисловість, уряд та світова спільнота загалом. Нещодавно створена робоча група з якості менеджменту освіти може допомогти у розробці цілісних основ ефективної системи управління, у вирішенні основних проблем недостатності викладацького складу, відсутності ефективного регулюючого органу, низької якості досліджень та публікацій, відсутності педагогічних інновацій, зниження рівня працевлаштування випускників тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Задорожня-Княгницька Л.В. Теоретичні і методичні засади деонтологічної підготовки менеджерів освіти в університетах: дис ... док. пед. наук: 011 – науки про освіту (спеціалізація: теорія і методика професійної освіти). Маріуполь, 2018. 510 с.
2. Стойко С.В. Структурний розвиток системи педагогічної освіти Індії у другій половині ХХ століття. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. Київ. 2008. № 37. С. 109–113.
3. Barua Samir K. Rapid proliferation will dilute brand IIM & IIT. *Economic Times*. 2008. URL: <http://economictimes.indiatimes.com/opinion/rapidproliferation-will-dilute-brand-iim-iit/articleshow/2744722.cms> (дата звернення: 11.01.2019).
4. Samuel E. Are business schools to blame for the current economic crisis. In 'From challenge to change: Business schools in the wake of financial crisis' (A compendium of essays put together by Global Foundation for Management Education). 2010. URL: www.gfme.org/pdf/complete_web.pdf (дата звернення 8.01.2019).
5. Datar M. Srikant, Garvin A. David & Cullen, G. Patrick. *Rethinking the MBA: Business Education a Crossroads*. 2010. Boston: Harvard Business Press. P. 239–245.
6. Dave J. Acute faculty crunch stares India's b-schools in the face. *Daily News Analysis*. 2011. URL: <http://www.3dsyndication.com/dna/article/DNAHM39160> (дата звернення: 10.01.2019).
7. Jagadeesh R. Assuring quality in management education: the Indian context. *Quality assurance in education*. 2000. vol. 8 (3). P. 110–119.

8. Kozminski A.K. The new revolution in Management education? In 'From challenge to change: Business schools in the wake of financial crisis' (A compendium of essays put together by Global Foundation for Management Education). 2010. URL: www.gfme.org/pdf/complete_web.pdf (дата звернення: 8.01.2019).

9. Mulla R. Zubin. Business school research in India: seeking the why of management. *Management & Labour Studies*. 2007. Vol. 32 (2). P. 257–264.

10. National Knowledge Commission. Report of the Working Group on Management Education. URL: <http://www.knowledgcommission.gov.in/focus/management.asp> (дата звернення: 13.01.2019).

11. Onzonol Santiago Iniguez. Management education: The best is yet to come. In 'From challenge to change: Business schools in the wake of financial crisis' (A compendium of essays put together by Global Foundation for Management Education). 2010. URL: www.gfme.org/pdf/complete_web.pdf (дата звернення: 12.01.2019).

12. Thomas H. Impactful management research: The importance of finding the voice of practice in management research. In 'From challenge to change: Business schools in the wake of financial crisis' (A compendium of essays put together by Global Foundation for Management Education). 2010. URL: www.gfme.org/pdf/complete_web.pdf (дата звернення: 15.01.2019).